

Zoektocht naar een straatveger

door Ria Scharn

In week 37 stond er een prachtige foto in het Digitaal Weekblad, met de vraag: waar staat deze straatveger? Zandhoek? Daar moest ik inderdaad aan denken, maar die mogelijkheid viel meteen af, want waar waren dan de huizen met de hoge houten trappen? Na zonder succes allerlei mogelijkheden bekeken te hebben, gaf ik het op en wachtte de oplossing in week 38 af. Het Damrak dus, met rechts een stukje van de Korenbeurs. Ja, dat kon natuurlijk, want de situatie leek erg op de andere getoonde foto.

Toch was ik niet tevreden met deze oplossing. Was het Damrak in 1910 nog wel zo smal? De tweede foto is van vóór 1870, maar dan zou de vermelding van het jaartal 1910 bij de straatveger er wel heel ver naast moeten zitten. Stond de Korenbeurs er nog wel in 1910 en wanneer werd de Beurs van Berlage eigenlijk gebouwd? Geen tramrails in de straat? Wanneer reed de eerste tram over het Damrak? Daar moest ik het mijne van weten. Uit wat research bleek dat de Korenbeurs in 1884

werd afgebroken en de Beurs van Berlage gebouwd in de periode 1898 – 1903. De eerste paardentram reed al in 1876 over het Damrak. Een detail uit een mooie oude kaart uit 1882 laat deze tramlijn zien die keurig een bochtje maakte om de Korenbeurs. De rails hadden daarom zichtbaar moeten zijn op de foto.

Boven: Detail uit een kaart van 1882; de uitsnede laat het Damrak met de Korenbeurs zien. Kaart: Stadsarchief Amsterdam (SAA)

Rechts: Het Damrak, gefotografeerd tussen 1860 en 1870. Foto: SAA

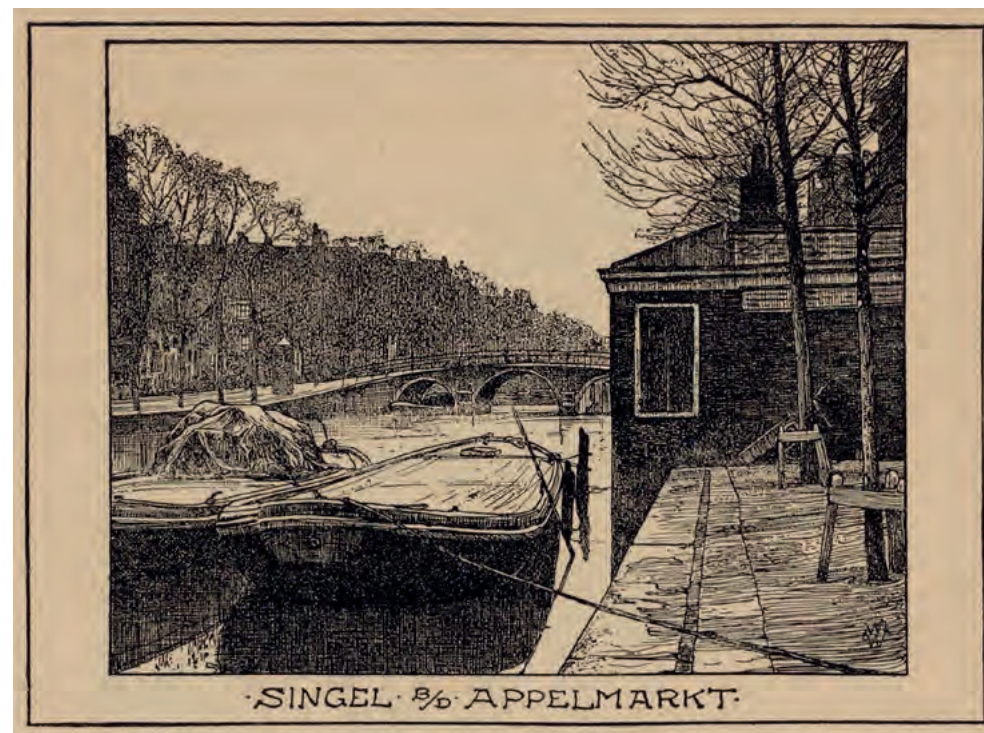
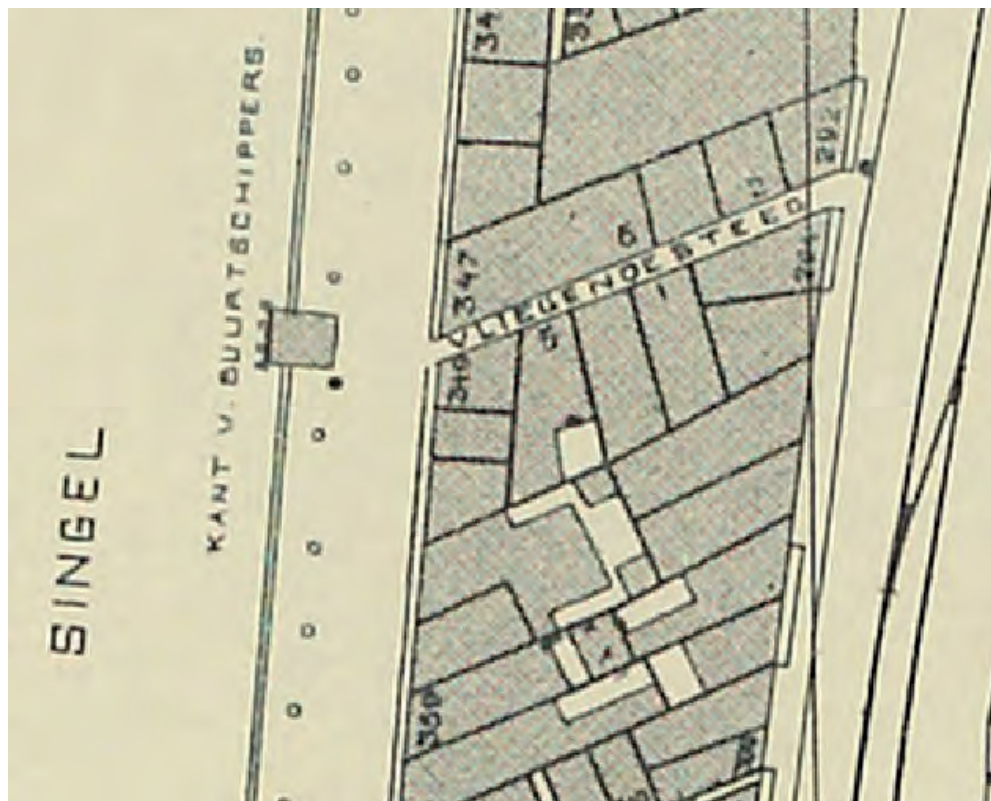
De daklijn van het gebouwtje rechts op de quizfoto is heel anders dan die van de Korenbeurs. Er zijn niet veel foto's uit die tijd, maar op bovenstaande foto zie je dat die duidelijk veel steiler opliep. De huizen op de achtergrond kloppen niet met die op foto's van het Damrak. De steeg rechts naast de straatveger zou de Oudebrugsteeg moeten zijn, maar ziet er hier wel erg smal uit. De foto rechts uit 1888 toont een veel breder Damrak mét tramrails en de ruime ingang van de Oudebrugsteeg. Duidelijk is nu wel dat de straatveger niet op het Damrak stond, maar waar dan wel?

*Boven: Detail uit een foto van het Damrak met de Korenbeurs. Foto: SAA
Rechts: Het Damrak, na de verbreding van 1883-'84. Foto: SAA*

Een paar specifieke zaken vallen op. Het gebouwtje dat vermoedelijk langs de waterkant staat en het huis meteen links naast de straatveger dat vier ramen breed is. Dat zie je niet zo vaak in de oude stad. Voorbij de steeg staat als tweede een dubbel pand, ook vier ramen naast elkaar met daartussen nog iets dat op een klein raampje lijkt. Het kleine gebouwtje zou toch te vinden moeten zijn op een oude kaart? Vaak gebruik ik bij het zoeken een heel goede kaart uit 1900 die op de Beeldbank staat, maar nergens was een dergelijk gebouwtje te vinden. Ik bedacht dat het beter zou zijn om eerst eens

naar een kaart uit 1910 te zoeken en vond een zeer gedetailleerd exemplaar dat in onderdelen op de Beeldbank staat. Eerst zocht ik naar de Gelderse kade, want die vertoont ook wel overeenkomsten met de gevelwand op de foto, maar geen gebouwtje aan de kade en nergens huizen zoals bij de straatveger. Toch was ik ervan overtuigd dat dit in de oude stad moest zijn en zocht verder. Op blad J4 van de kaart was het raak. Daar stond een gebouwtje afgebeeld aan het Singel tegenover de ingang van de Vliegende steeg tussen de huizen 347 en 349. Zou het daar kunnen zijn? Een vergelijking van de straatvegerfoto met de huidige situatie stemde meteen al hoopvol, want dat leek toch wel erg veel op elkaar?

De steeg rechts van de straatveger zou dan de Vliegende steeg moeten zijn. Klopt dat? Zo te zien is er niet veel veranderd in ruim honderd jaar! Het tweede dubbele pand vanaf de hoek heeft inderdaad kleine raampjes midden tussen de andere vier ramen in. De gevellijsten zijn identiek en ook de volgende twee panden stemmen overeen met de situatie uit 1910. Dan blijft natuurlijk nog de vraag of het pand met de vier ramen links van de straatveger er ook staat? Nee, nu niet meer in ieder geval, want daar staat het kantoorgebouw dat Gerzon hier in 1923 liet optrekken. Op zoek dus naar een afbeelding van vóór die tijd.

Boven: Tekening van de Appelmarkt door Wenckebach rond 1900; bron: SAA
Links: Detail uit de kaart van PW uit 1910; bron: SAA

Deze prachtige tekening uit 1886 van J.M.A. Rieke (bron: SAA) toont het Singel met de Appelmarkt en de R.K. kerk De Krijtberg aan de rechterkant. Middenin de gevelrij zien we de Vliegendesteeg. Alle gezochte details zijn hier duidelijk te herkennen. Aan de rechterkant van de steeg is het dubbele huis met de kleine raampjes in de gevel goed te zien en aan de linkerkant zien we als tweede het gezochte brede pand met de vier ramen. Tenslotte ontwaren we aan de waterkant het gebouwtje van de straatvegerfoto! De ene keer wordt het vermeld als 'marktmeestershuisje' en op de kaart uit 1910 als

‘kantoor voor buurtschippers’, waaruit blijkt dat het in de loop der jaren meerdere bestemmingen heeft gehad. De Appelmarkt zou hier nog tot 1895 blijven en verhuisde toen naar de nieuwe locatie bij de Marnixstraat. Hiermee eindigt dan de zoektocht naar onze straatveger. We hebben hem gevonden!

Ria Scharn

Boven: Nog eens de quizfoto met de straatveger om te vergelijken met de huidige situatie op de Street View links. Foto: Spaarnestad Photo, collectie: Het Leven.

Links: Googles Street View van de huidige situatie van het dubbelhuis Singel 351-353 met links de ingang van de Vliegendesteeg.